

KNEUZEN EN OPHOKKEN: REDDING VOOR JONGE HAZEN!

Wanneer men het weer van de laatste weken ziet, denkt men niet direct aan het nieuwe maaiseizoen. Toch komt het eraan; een tijd die moeilijk is voor de dierenwereld. Veel nesten zullen weer sneuvelen en ook broedende vogels het leven verliezen. Daarnaast eist het maaien ook zijn tol onder reekalveren en hazen. Gelukkig neemt de wildredder een steeds voorname plaats in tijdens deze maaiperiode.

In de NJ nr. 9-86 bespraken we reeds de problemen van het maaien voor de jonge hazen en beschreven we hoe bij het maaien het leven van die jonge diertjes gered kan worden. Afgelopen zomer brachten we deze methode verder in de praktijk. De handelwijze en de resultaten zullen hier nader worden besproken.

Zooggedrag

Een moerhaas werpt haar jongen bij elkaar op één plaats. Afhankelijk van de mate van dekking en rust verspreiden de jongen zich na één of meerdere dagen. Uit onderzoek door Broekhuizen en Maaskamp bleek dat de jongen zich ongeveer drie kwartier na zonsondergang verzamelen op de geboorteplaats. Plusminus één uur na zonsondergang arriveert daar ook het moerhaas om de jongen te zogen. Na het zogen verspreiden de jongen zich weer en blijven solitair tot de volgende avond.

Haasjes in kooitje

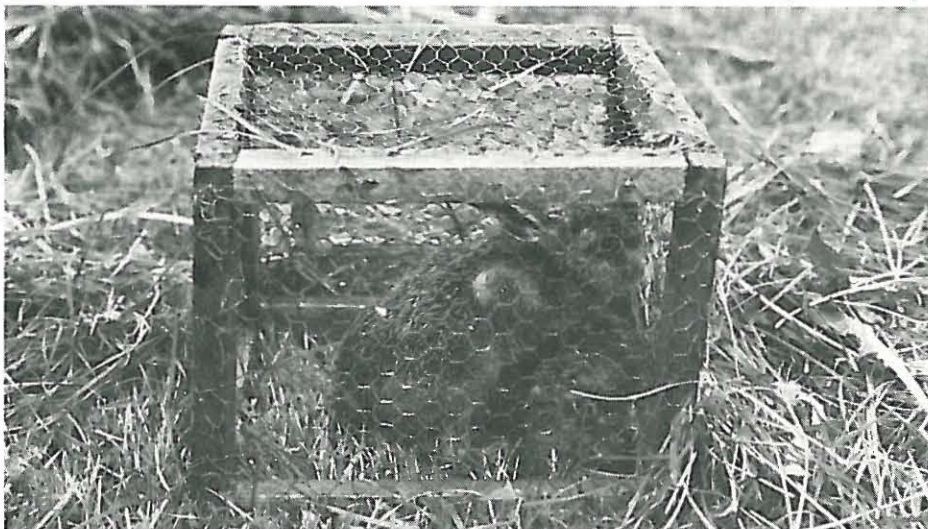

Foto: Dierck Heideck

Haasje

Risico's

In 1983 onderzocht Bouman de zoogontmoeting in verstoorde situaties. De vraag drong zich namelijk op in hoeverre jonge haasjes nog in staat zijn zich te verzamelen voor het zogen, als deze bij grond- of gewasbewerking uit hun schuilplaatsen opgedreven worden of als ze door de mens worden verplaatst naar een veiliger plek in de omgeving. Tijdens het onderzoek bleek opnieuw hoe door toepassing van de cyclomaaier grote verliezen onder hazen optraden. Ook de meest gebruikelijke manier van maaien, waarbij men van de buitenrand van een perceel naar binnen maait, draagt hiertoe bij. Halfwas hazen worden dan vaak naar het midden van het veld opgedreven, waar ze tenslotte alsnog slachtoffer van de cyclomaaier worden. Worden jonge haasjes tot 1½ week oud tijdens het maaien gespaard dan vinden ze vaak toch nog de dood tij-

dens de verdere werkzaamheden, zoals schudden, wiersen en het ophalen van het voorgedroogde gras.

Veldwaarnemingen leerden dat verplaatsing van jongen tot 1½ week oud naar een veiliger plek op méér dan 50 meter afstand van de vindplaats geen zin had, omdat geen enkel jong 's avonds de moer terug vond om te zogen. Jongen ouder dan 1½ week vonden hun moeder 's avonds wel weer, indien ze niet verder dan 80 meter van de vindplaats verplaatst werden.

Nieuwe ontwikkelingen

Uit verkoopcijfers van de landbouwmechanisatiebedrijven blijkt dat 65% van de verkochte maaimachines uitgerust zijn met een zogenaamde kneusinrichting. Het effect van deze kneuzer is dat de inkuilperiode met 1 à 2 dagen bekort wordt. Bij goed weer kan daardoor een weiland in twee dagen weer 'schoon' zijn. Dit is een zeer belangrijke ontwikkeling.

Door haasjes die tijdens het maaien gevonden worden onder een gazen kooitje op een veilige plaats weg te zetten, kan het leven van die haasjes gered worden. Wat gras over de kooitjes voorkomt de nieuwsgierigheid van vogels en houdt de jongen rustig. Als bij goed weer de volgende middag het gras is opgehaald, kunnen de jongen weer bij de vindplaats worden neergezet. Ook dan kan een pluk gras de jongen weer aan het zicht onttrekken. De jongen blijven dus één nacht onder het kooitje zitten. Het ophokken, waarbij de jongen één zoogperiode moeten overslaan, is voor hen een nadeel, maar het is niet fataal. Daar staat tegenover dat ze voor de risico's van het schudden en het ophalen van het gras gespaard blijven.

Onderzoek

Het onderzoek naar de effectiviteit van de 'kooitjesmethode' bij het maaien met een kneusinrichting vond, evenals het eerdere onderzoek plaats bij Cortenoever, langs de IJssel tussen Brummen en Zutphen. Jonge haasjes werden tijdens het maaien opgespoord vanaf de trekker, of vóór het maaien met behulp van een getrainde hond.

Foto: Jan Scheerder

Maaien en kneuzen: geen ontsnappingskansen

Van de gevonden haasjes werd de leeftijd bepaald aan de hand van de lengte van de achtervoet.

Tabel 1: De voor de leeftijdsbepaling gebruikte waarden van de lengte van de achtervoet.

Lengte achtervoet	leeftijd haasje
4-6 cm	1- 7 dagen
6-7 cm	7-14 dagen
7-8 cm	14-21 dagen
8-9 cm	21-28 dagen

Vervolgens werden de jongen één nacht onder een kooitje vast gehouden, waarna ze de volgende dag op het schoongemaakte weiland werden teruggezet op de vindplaats.

Tegen de avond werd dan vanuit een schuilhut met een schijnwerper waargenomen of de jongen al dan niet gezoorgd werden.

Van de jongen tot 1½ week oud die zo werden geobserveerd bleken er 11 weer normaal gezoogd te worden. De jongen die niet werden verplaatst en opgehokt, maar na het maaien weer op de vindplaats werden neergezet, bleken allen met het voorgedroogde gras te worden afgevoerd en waren dus ten dode opgeschreven.

Conclusies

We kunnen concluderen dat de 'kooitjesmethode' veel jonge haasjes kan redden. In het jachtveld in de omgeving van Brummen is men nu al een vijftal jaren bezig jonge haasjes met behulp van een getrainde hond voor de maaimachine weg te vangen, waarna ze op een veiliger plek weggezet worden. *Hiermee lijkt men al een eind op de goede weg, gezien de mening van boeren en andere inwonenden, dat het aantal hazen in de polder steeds groter wordt. Wanneer daarbij ook nog het aantal geschoten hazen met 70% is gestegen, zijn dit indicaties, dat deze methode een positieve bijdrage kan leveren aan het verhogen van de hazenstand. De verhoogde afschotcijfers zijn niet behaald door een andere wijze van bejagen. Het aantal jachtdagen is hetzelfde gebleven, evenals het aantal geweren en drijvers. Toepassing van de nieuwe 'kooitjesme-*

thode', samen met het maaien met een keusinrichting geeft nu ook overlevingskansen aan jonge haasjes van 0-1½ week oud. De 'kooitjesmethode' vraagt wel veel tijd en de mate van inzet van de jager/jachtopziener en de boeren speelt een belangrijke rol.

Het continu opzoeken van jongen bij het maaien is een vereiste. Vooral in het voorjaar, wanneer vaak alle boeren tegelijk met maaien beginnen, is dit een probleem.

De 'kooitjesmethode' is niet zaligmakend en ook de maaimachine met een keusinrichting zal zijn tol eisen, maar toch zal het redden van jonge haasjes op deze manier een voorname bijdrage aan een betere hazenstand kunnen leveren.

*J. Sevenster, jachtopzichter,
Piepenbeltweg 1a, Brummen
Ellen Bouman,
doctoraalstudente biologie RU Utrecht,
Julianalaan 31, Willeskop*